

Національна академія наук України: статистичний і наукометричний аналіз ефективності наукового потенціалу [Текст] / НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва» ; [Б. А. Маліцький та ін. ; голов. ред. акад. НАН України В. Л. Богданов]. – Київ : Фенікс, 2018. – С. 69–70, 78–84.

Міжнародні академічні організації

Розвиток сучасної науки характеризується інтернаціоналізацією і міждисциплінарністю, що досягається активною співпрацею учених і фахівців різних країн, які спрямовують свою діяльність у різноманітних науково-технічних галузях. Важливу роль в інтеграційних процесах формування загального наукового простору відіграють міжнародні академічні організації, що об'єднують національні академії наук або видатних учених та фахівців з різних країн світу. У цьому розділі узагальнені відомості щодо діяльності Міжнародних академічних організацій, що підтримуються в межах програм, пов'язаних з ЮНЕСКО, та/або входять до складу Всесвітнього (глобального) співтовариства академій наук (The Global Network of Science Academies – IAP). Аббревіатура IAP залишилась від попередньої назви – International Academic Panel – IAP.

Усі міжнародні академічні організації (об'єднання) розділені на чотири групи. У перші дві групи входять об'єднання **колективних членів** – національних академій наук або їх аналогів: у першу групу включені **всесвітні** об'єднання (5 організацій), у другу **регіональні** (9 організацій). Третя і четверта групи складаються з об'єднань **індивідуальних членів**, тобто відомих учених та фахівців: в третій – **всесвітні** об'єднання (3 організації), в четвертій – **регіональні** (11 організацій).

<...> 3. Всесвітні міжнародні академічні організації, які складаються з індивідуальних членів – відомих учених

Всесвітня академія мистецтв і наук (World Academy of Art and Science – WAAS) була заснована в 1960 р. видатними особистостями, що були стурбовані наслідками бурхливого зростання знань. Діяльність WAAS спрямована на вирішення глобальних проблем, пов'язаних з соціальними і політичними наслідками знань. Дух Академії можна висловити словами Альберта Ейнштейна: «Творіння нашого розуму повинні бути благословенням, а не прокляттям для людства», а її девіз – «Лідерство в думках, що веде до дії». Нині в Академію входять 730 членів з усіх куточків світу, що представляють всі галузі природничих, соціальних і гуманітарних наук, мистецтва, а також педагоги, політичні лідери, дипломати і керівники провідних міжнародних організацій. Серед членів WAAS – президенти національних академій наук, колишні президенти країн, члени Римського клубу. Найбільш представлені в WAAS – США (119 членів), Велика Британія (28 членів), Італія (25 членів), Індія (23 члени), Канада (19 членів), Іспанія (15 членів), Франція і Швеція (по 12 членів). Інші 70 країн представлені 1-10 особами, серед них президент НАН України, академік НАН України Б. Є. Патон.

Головний офіс організації розташований у США, а її представництва діють в Європі і Індії. Управління WAAS здійснюють два органи: виконавчий комітет

і рада піклувальників. До складу виконавчого комітету входять президент, головний виконавчий директор, голова ради, скарбник і співголова комітету зі збору коштів, генеральний секретар, колишній президент та ще один член. Рада піклувальників складається з 17 членів, включаючи членів виконавчого комітету. Кандидати до Академії висувуються членами WAAS, розглядаються комітетом з висунення кандидатур, обираються безпосередньо членами і затверджуються радою опікунів WAAS. Президент WAAS – Г. де Соуза (Gurgulino de Souza, Heitor), бразильський учений у галузі фізики, президент всесвітнього університетського консорціуму, віце-президент Римського клубу.

Діяльність WAAS здійснюється в таких програмах:

нова парадигма, яка спрямована на вивчення першопричин численних проблем, з тим щоб сформулювати комплексну перспективу, всеосяжну стратегію і політичні рамки, орієнтовані на реалії, потреби і нові можливості XXI століття;

транс-дисциплінарний діалог з індивідуальності, тобто вивчення сутнісного характеру індивідуальності, її ролі в соціальному розвитку та її численні оригінальні прояви, визначення найкращих засобів виховання індивідуальності завдяки освіті;

скасування ядерної зброї;

нова економічна теорія – у співпраці з Римським клубом розробка нової, орієнтованої на людину, теорії економіки, яка відображає недавні зміни, викликані появою економіки, заснованої на послугах, глобалізацією тощо;

виклик глобальної зайнятості;

межі раціональності – дослідження філософської практики раціональності в різних галузях знань для виявлення загальних відхилень і обмежень та визначення способів компенсації меж раціональності;

нова парадигма для глобального правового закону – визначення взаємозв'язку між соціальними, політичними і правовими аспектами глобального верховенства права в спробі сформулювати кордони ширшого підходу до еволюції глобального управління.

Всесвітній університетський консорціум був створений в 2013 р. для реалізації ініціативи WAAS зі створення глобальної системи вищої освіти, орієнтованої на нові можливості і проблеми.

У своїй діяльності WAAS намагається детально вивчити сутність процесів, які відбуваються в суспільстві, уникаючи спрощень і механічного переносу уявлень про природу світу, які сформовані в результаті останніх наукових досягнень, особливо в галузі наук про життя, та світову спільноту.

Академія наук країн світу (World Academy of Sciences – WAS) була заснована в 1983 р. за участю Абдуса Салама, пакистанця за походженням, лауреата Нобелівської премії 1979 р. у галузі фізики, і 20 інших членів-засновників. У 2016 р. в WAS налічувалося 1176 членів з 90 країн світу, які обрані довічно на підставі їх міжнародно визнаних наукових досягнень. Серед членів Академії 15 Нобелівських лауреатів. 85 % членів Академії живуть і працюють у країнах, що розвиваються. До 2004 р. академія називалася Third World Academy of Sciences (Академія Наук Третього Світу).

Сучасна назва організації встановлена в 2013 р. як Всесвітня академія наук для розвитку науки в країнах, що розвиваються (World Academy of Sciences for the advancement of science in developing countries – WAS).

Починаючи з 1991 р. діє угода між WAS та ЮНЕСКО, за якою остання взяла на себе відповідальність за управління коштами і персоналом WAS, як є однією з програм ЮНЕСКО. За законом, який ухвалено Урядом Італії в 2004 р., передбачено щорічне виділення фінансових коштів для WAS. Представники італійського уряду і ЮНЕСКО є членами керівного комітету WAS, який щорічно проводить зустрічі для обговорення фінансових питань. Штаб-квартира Академії знаходиться на території Міжнародного центру теоретичної фізики імені Абдуса Салама (Abdus Salam International Centre for Theoretical Physics, ICTP) в Трієсті, Італія.

Основна мета WAS полягає у сприянні розвитку наукового потенціалу, поширенні передового досвіду у сфері сталого розвитку у країнах, що розвиваються, і подоланні відставання цих країн від більш розвинених. Фінансову допомогу WAS надають численні організації, в тому числі Міністерство закордонних справ Італії; Шведське агентство з міжнародного розвитку; Постійний комітет з науково-технічного співробітництва (КОМСТЕК) Організації ісламського співробітництва, Корпорація Lenovo, Американська асоціація сприяння розвитку науки (AAAS), Кувейтський фонд розвитку науки, Фонд Elsevier, Міністерство досліджень, науки і техніки Ісламської Республіки Іран, Африканський союз; Національна академія наук США, Китайська Академія (Тайвань) та Академія наук Чилі.

Діяльність WAS реалізується через пов'язані з нею організації і п'ять регіональних центрів: в Ріо-де-Жанейро, Пекіні, Олександрії, Бангалорі (Індія) та Преторії.

Вищим органом WAS є генеральна асамблея всіх її членів, які збираються щороку і уповноважені вирішувати всі питання з роботи організації. У роботі генеральної асамблеї брали участь видатні особистості – керівники Індії, Ірану, Китаю та інших країн, відомі політики. Повсякденну роботу організації здійснює рада, яка обирається на генеральній асамблеї на три роки.

На період 2016-2018 рр. рада WAS складається з президента Бай Чунлі (президент Академії наук КНР), попереднього президента, п'яти віце-президентів, генерального секретаря; скарбника і п'яти членів ради, серед яких представники Африки, арабського регіону, Центральної і Південної Азії, Східної та Південно-Східної Азії, Латинської Америки і Карибського басейну.

Регіональні центри WAS відбирають щорічно до 25 молодих учених у віці до 40 років (Young Affiliates), які мають не менш ніж 10 міжнародних публікацій і потенціал для подальшої кар'єри і під час свого п'ятирічного перебування в лавах Академії беруть участь в її роботі.

WAS створила розгалужену систему програм підтримки учених з країн, що розвиваються. Такі програми включають стипендії для отримання наукового ступеня щорічно для 470 осіб; стажування після отримання наукового ступеня – від 6 місяців до трьох років в Бразилії, Індії, Ірані, Кенії, Малайзії, Мексиці, Пакистані та Таїланді; дослідницькі гранти в галузі фундаментальних досліджень для окремих учених, груп учених і об'єднань учених з 81 країни, які розвиваються; надання приблизно 15 нагород і призів з виплатою грошових

коштів; організація наукових форумів і надання стипендій ученим з країн зі слабо розвинутою науковою інфраструктурою для проведення досліджень у більш розвинених країнах.

Організація надає численні нагороди в різних галузях знань для відзначення дослідників, переважно з найменш розвинутих країн. Кожен з п'яти регіональних центрів Академії щорічно присуджує приз (WAS Regional Prizes) у розмірі 3 тис. доларів США. Премії присуджуються по черзі за чотирма напрямками: популяризація науки, розробка наукового навчального матеріалу, створення наукових установ і наукова дипломатія.

Глобальна (світова) молода академія (Global Young Academy – GYA) була офіційно заснована в лютому 2010 р. Успішна діяльність Молодих академій Німеччини, Нідерландів та Австрії, які спирались на допомогу своїх «дорослих» академій наук, і невиразна робота Всесвітньої асоціації молодих учених, яка діяла на волонтерських засадах, визначили структуру Глобальної молоді академії (GYA). GYA – це організація з чітким статутом, вибірністю членів на підставі їх наукових здобутків та соціальної активності, щорічною ротацією керівного складу та значною фінансовою та науковою підтримкою від відповідних державних і міжнародних інституцій.

Офіс GYA нині розташовується в Галле, в адміністративному будинку Німецької національної академії наук Леопольдина. Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень Німеччини забезпечує базове фінансування для GYA.

GYA – міжнародна академічна організація, яка об'єднує видатних молодих учених і фахівців та намагається створити національні організації молодих учених у всьому світі. Девізом GYA є намагання бути голосом молодих учених з усього світу (the voice of young scientists around the world).

За статутом GYA членами організації можуть бути активні учені віком у середньому 35 років, які отримали учений ступінь (Ph. D.) або еквівалентний ступінь у галузі природничих наук, інженерії, суспільних наук, мистецтва або гуманітарних наук або еквівалентний досвід у дослідницькому середовищі не пізніше 7 років до вступу в GYA.

Органи управління GYA: генеральна асамблея як вищий її орган, що складається з усіх членів GYA та виконавчий комітет. Глобальні заходи GYA зосереджені на науці і суспільстві, освіті і пропаганді, дослідженнях наукового середовища.

Наукова консультативна рада Генерального секретаря ООН (UN Secretary General's Scientific Advisory Board – UN SAB) є однією з важливих експертних організацій, створених в 2013 р. для надання консультацій організаціям системи ООН з питань науки, технології та інновацій щодо сталого розвитку країн світу. Новостворена організація опирається у своїй роботі на ЮНЕСКО та узагальнює колективний потенціал всіх відповідних наукових галузей з належним урахуванням соціальних і етичних аспектів сталого розвитку.

UN SAB складається з 25 видатних учених, які представляють усі регіони світу, а також основні дисципліни та їх підрозділи, пов'язані з численними науковими дослідженнями в інтересах сталого розвитку. Члени ради виконують свої функції протягом двох років з можливим продовженням повноважень ще

на два роки. Зміни у складі Наукової консультативної ради проводяться з відома Генерального секретаря ООН.

UN SAB підготувала останнім часом такі документи, що стосуються майбутнього розвитку цивілізації: «Наука і порядок денний для сталого розвитку до 2030 року»; «Оцінка ризиків зміни клімату»; «Короткий виклад політики: продовольча безпека і здоров'я»; «Знання корінних народів і місцеві знання для сталого розвитку».